

Rustig blijven wonen in Niehove

Advies voor Niehove

3.0

Hanzehogeschool Groningen
University of Applied Sciences

Kenniscentrum
Gebiedsontwikkeling NoorderRuimte

Hanzehogeschool Groningen
University of Applied Sciences

Kenniscentrum
Gebiedsontwikkeling NoorderRuimte

Waarde(n)volle ruimte!

Rustig blijven wonen in Niehove

Advies voor *Niehove*

3.0

In opdracht van
Vereniging Dorpsbelangen Niehove
Hanzehogeschool Groningen
Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*
Drs. Jannie Rozema
Annette Tjeerdsma MSc
Juni 2011

**Meine
Frytumerweg
Niehove
Middag-Humsterland
Gemeente Zuidhorn
Provincie Groningen
Noord-Nederland
Nederland
Europa
Wereld
Melkweg
Heelal**

Voorwoord

Dit adviesrapport heet *Rustig blijven wonen in Niehove. Advies voor Niehove 3.0*. Het advies voor Niehove anno 1.1 is in een rustig tempo toe te leven naar de nieuwste versie. Overal in het dorp komt u borden met Niehove 30 tegen, die u daaraan gaan herinneren ■.

Dit rapport is bestemd voor het bestuur van de Vereniging Dorpsbelangen Niehove en alle inwoners van Niehove en het buitengebied. Daarom schrijven we onze adviezen in gewoon Nederlands op.

Wij willen het genoemde bestuur van harte bedanken voor het vertrouwen dat u in ons als onderzoekers had. Ook bedankt voor de wijze waarop u het onderzoek ondersteunde.

Wij bedanken de inwoners van Niehove en het buitengebied voor het invullen van de vragenlijst en voor het geven van interviews. De interviews vormden een waardevolle aanvulling op de gegevens uit de vragenlijsten. Uw verhalen gaven ons een goede inkijk in wat u met elkaar verbindt in Niehove.

De rapporten over Niehove zijn te vinden op de website www.hanze.nl/dorpsonderzoeken.

Inhoud

pagina

Voorwoord	5
1. Inleiding	9
2. Dorpswijzer	10
3. Dorp met betekenis	13
4. Landelijk en dorps wonen	17
5. Wij aan Zij	23
6. Voorzie in een behoefte	27
7. Zelf doen!	33
8. Naar Niehove 3.0	36
Bronnen	38

1. Inleiding

Het bestuur van Vereniging Dorpsbelangen Niehove wil met de bewoners van Niehove en het buitengebied verkennen hoe de toekomst van Niehove eruit kan zien. Voorafgaand aan de gesprekken met ‘het dorp’ wilde het bestuur van Vereniging Dorpsbelangen Niehove alvast de stand van zaken anno 2011 onderzoeken: wie wonen er in Niehove en hoe denken deze inwoners over Niehove en het buitengebied?

Deze onderzoeksopdracht is in het voorjaar van 2011 verstrekt aan onderzoekers en studenten van het Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte* van Hanzehogeschool Groningen. Met behulp van een schriftelijke vragenlijst is onder alle inwoners van Niehove en het buitengebied geïnventariseerd hoe de leefomgeving wordt gewaardeerd. Hierbij zijn vragen gesteld over de woonsituatie, de sociale omgeving, voorzieningen en het organiserend vermogen. De resultaten van het vragenlijstonderzoek zijn beschreven in het onderzoeksrapport *Niehove anno 2011* (Rozema & Tjeerdsma, Groningen, 2011). Daarna is in mei 2011 aanvullend onderzoek gedaan met behulp van mondelinge interviews met 30 dorpsbewoners, bestuursleden, jongeren, boeren en buitenlui.

In dit rapport worden adviezen gegeven voor **het proces en de inhoud** van de toekomstverkenning. In hoofdstuk 2 en 8 staan adviezen hoe een dorp onder leiding van het bestuur van Vereniging Dorpsbelangen Niehove tot een **dorpswijzer** komt. Ook wordt een voorbeeld van een dorpswijzer gegeven. Op basis van de onderzoeksresultaten worden in de hoofdstukken 3 tot en met 7 adviezen gegeven over de betekenis van Niehove, het wonen, het samenleven, de voorzieningen en het organiserend vermogen. Bij de adviezen is rekening gehouden met de uitgangspunten in de Toekomstvisie 2030 van de gemeente Zuidhorn (2011). De gemeente stelt hierin dat haar 13 dorpen, waaronder Niehove hun ‘dorpse identiteit’ behouden.

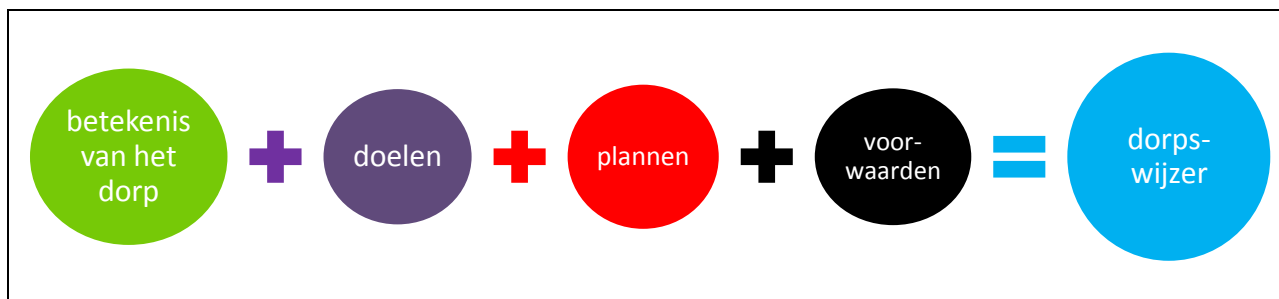
Bij het schrijven van de adviezen is een actieve werkwoordsvorm gebruikt: “organiseer”, “verzamel”, “beschrijf”, etc.. Dat is niet bedoeld om te bevelen, maar om de actie van het werkwoord te onderstrepen. Het bestuur en de inwoners van Niehove worden in de tekst aangesproken met “u”.

2. Dorpswijzer

Als u als inwoners samen aan de slag gaat over de toekomst van het dorp, zoekt u antwoorden op vier vragen:

1. wat is de betekenis van ons / mijn dorp? wat bindt ons / mij aan Niehove?
2. wat vinden we daarom voor ons dorp belangrijk? welke doelen levert dat op?
3. welke concrete plannen kunnen we maken voor de korte en lange termijn?
4. wat hebben we nodig om de plannen tot een succes te maken? hoeveel geld, tijd en mensen?

De gemeenschappelijk antwoorden legt u beknopt en puntsgewijs vast in een **dorpswijzer**. Meestal wordt zo'n document een 'dorpsvisie' genoemd. Maar in dat woord ligt de nadruk op 'visie', een echt beleidswoord. Een **dorpswijzer** is een actiever woord, waarin een dorp richting aangeeft met beelden, doelen en plannen. Bovendien is de combinatie van de twee woorden **dorp + wijzer** mooi. Dorpswijzer is een wijs woord.

Meestal pakt een dorpsbelangenorganisatie de uitdaging op om een 'dorpsvisie' (nu: dorpswijzer) op te stellen. Voor Niehove heeft het bestuur van Vereniging Dorpsbelangen Niehove zich dit ten doel gesteld. In hoofdstuk 8 geven we aan het bestuur voor dat traject adviezen. U als inwoners bent van harte uitgenodigd om het bestuur daarbij te helpen. Want u bent samen verantwoordelijk voor de kwaliteit van uw leefomgeving.

Wat kan *bijvoorbeeld* in een dorpswijzer staan?

1. Mensen wonen in Niehove om de rust en de ruimte. Niehove is een woondorp met een beschermd dorpsgezicht in een open landschap. Samen zorgen we ervoor dat dit alles in stand blijft.
2. De diversiteit van mensen in Niehove geeft kleur aan het dorp. Inwoners respecteren elkaar. Verschillen in leeftijd, leefstijl, herkomst en opleidingsniveau worden door ons niet benadrukt.
3. De meeste inwoners willen lang in Niehove blijven wonen. Iedereen zorgt voor zichzelf en wij letten op mensen die met een (kleine) dienstverlening gebaat zijn. We durven ook zelf om hulp te vragen.
4. Het is goed om een mix van jonge en oudere mensen in Niehove te hebben. Jonge mensen die in Niehove willen blijven wonen, verdienen een kans op een huis. Daarom laten we elkaar in Niehove weten wanneer een huis beschikbaar komt.
5. Samen iets ondernemen voor of in Niehove bindt de inwoners samen. Iedereen stelt jaarlijks een talent beschikbaar om bij te dragen aan een activiteit voor Niehove.
6. Niehove hecht aan een veilige omgeving. Langzaam verkeer in en buiten het dorp verhoogt de veiligheid. We houden ons aan de voorschriften en zijn een voorbeeld voor andere weggebruikers. We maken elkaar complimenten over hoe veilig onze wegen zijn.
7. Niehove is sociaal en ondernemend. Niehove is trots op het bestaan van dorpshuis Eisseshof. Er is een goed evenwicht tussen wat het dorp behoeft en een goede exploitatie. Het bestuur van Dorpshuis Eisseshof evalueert vijfjaarlijks met de inwoners van Niehove over het beleid.
8. Niehove is op weg als duurzaam dorp om CO₂-neutraal te worden. Hiervoor wordt energie opgewekt door zonnepanelen op de boerenschuren in het buitengebied. Een lokale coöperatie zorgt voor de organisatie en financiering.

3. Dorp met betekenis

Niehove is een woondorp net als de meeste kleine dorpen in Nederland. Inwoners van Niehove wonen op het dorp, maar hebben (hadden) hun werk elders. De auto overbrugt de afstanden naar het werk en de basisvoorzieningen voor dagelijkse boodschappen, zorg, sport en cultuur. Tegenover een woondorp staat een werkdorp waar ter plekke de inwoners in hun eigen onderhoud voorzien. Dat zijn in het buitengebied van Niehove de akkerbouwers en veehouders op hun boerderijen. Het buitengebied is daarmee in tegenstelling tot Niehove *‘werkgebied’*. In de vijftiger jaren kon je heel Niehove vanuit de functie nog als agrarisch werkdorp typeren.

Vanuit het perspectief van het landschap is Niehove een wierdedorp. Zo wordt vaak over Niehove geschreven:

“Niehove is een klein wierdedorp in de gemeente Zuidhorn met 285 inwoners in de dorpskern en het buitengebied. Niehove heeft een beschermd dorpsgezicht en de wierde is een archeologisch rijksmonument in het Nationaal Landschap Middag-Humsterland.”

Maar zo’n beschrijving vertelt niet hoe de inwoners hun dorp beleven. Wat is de betekenis van Niehove voor de inwoners? Waarom bent u gehecht aan Niehove en waarom past Niehove bij u? De antwoorden op die vragen zijn beelden, gevoelens, waarden – waarmee de betekenis wordt uitgedrukt. Alleen inwoners kunnen de betekenis van hun dorp aangeven, want je moet er geworteld en een *‘insider’* zijn. Toeristen en langstreckende onderzoekers zijn *‘outsiders’*.

In de onderzoeken zijn bij u woorden van betekenis geïnterviewd en verhalen over hoe u gehecht bent aan Niehove aangehoord. De waarden *‘rust’* en *‘ruimte’* worden het meest genoemd. Andere veel genoemde woorden zijn *‘thuis’*, *‘saamhorigheid’*, *‘gezelligheid’*, *‘vrijheid’*, *‘mooi’*, *‘vrede’*, *‘knus’*. Het zijn allemaal positieve gevoelswoorden. Hieronder enkele fragmenten uit verhalen van (anonieme) inwoners, zij geven hun gehechtheid aan het dorp en het buitengebied prachtig weer.

Voor de ‘buitendorps’ werkende vrouw is Niehove de plek waar zij zich vrij voelt zonder werkverplichtingen en waar de omgeving haar de stilte geeft om op adem te komen. Het is ook de plek die stabiel en voorspelbaar is en waar zij in harmonie met andere bewoners samenleeft. Zij vertelt:

“Toen ik aan het eind van de middag van mijn werk naar huis reed, was ik blij dat ik Niehove zag liggen. De haan blikkerde op de kerktoren in de zon als een soort sein voor Welkom Thuis. Toen ik thuis was, heb ik mijn goeie kleren onmiddellijk verwisseld voor een oude broek en een trui. Dan ben ik pas echt vrij. Als ik zin heb doe ik nog wat aan de tuin of anders ga ik met mijn man op het terras zitten. Om zeven uur sta ik bij de dorpspomp om mee te wandelen. Ik hoef niet op vakantie, ik ben hier altijd met vakantie.”

In het buitengebied werkt de boer op het land van zijn dromen. Hij raakt niet uitgekeken op het luchtruim. Onder dat hemelgewelf rijdt hij op zijn trekker rond en voelt zich onderdeel van een groter geheel. Hier woont zijn familie die veilig kan opgroeien. De afstand tot het dorp is groot genoeg, de boer voelt zich vrij op zijn eigen bedrijf:

“Als ik de schuurdeur van de kalveren- en pinkenstal open doe, ben ik altijd even stil. Die weidse uitzichten en die wolkenluchten.... Ik sta wel vijf minuten alleen maar te kijken en te genieten. Soms haal ik mijn vrouw op en lopen we er speciaal weer even heen om nog eens te kijken. Ik wilde heel graag in dit gebied komen boeren, dus toen er hier een boerderij vrijkwam, waren wij de koning te rijk. Mijn kinderen groeien hier in harmonie met de natuur op. Ik vind dit zo’n mooi gebied.”

Een dorpsbewoner vertelt over zijn leven en waarom hij zich thuis voelt in Niehove:

“Ik heb heel lang in de stad gewoond en eigenlijk woon ik er nog steeds. Maar als je me vraagt: “Waar woon je echt?”, dan is dat in Niehove. Hier ben ik geboren en geworteld. Hier word ik straks begraven. Het is net als met familie, je hoeft niet aan elkaar uit te leggen waarom je verbonden bent. Ik voel me verbonden met het verleden en daarom zorg ik op mijn manier voor het dorp en voor de dingen die ik belangrijk vind. Ik ken zoveel mensen in Niehove, ik heb zoveel huizen van binnen gezien. Het klinkt eigenwijs, maar als ik er niet meer ben, is een stuk geschiedenis van Niehove ook weg.”

Hier hoort een advies bij hoe u voor de dorpswijzer een gemeenschappelijke verhaal over **de betekenis** van Niehove opstelt. Dat kan in drie stappen:

1. Ga in gesprek met elkaar en vertel elkaar waarom u gehecht bent aan Niehove en de omgeving.

3. Maak één verhaal van al die woorden, die de betekenis van Niehove aaneenrijgt. Gebruik die omschrijving in de dorpswijzer.

2. Noteer de belangrijkste woorden uit de verschillende verhalen. Zet de woorden die bij elkaar horen, ook bij elkaar. Wat vindt u van het resultaat?

Een *voorbeeld* van een 'betekenisvol verhaal' over Niehove:

"Alle inwoners Van Niehove hechten waarde aan rustig en veilig wonen, goede onderlinge relaties en gezamenlijke inzet voor de leefkwaliteit in het dorp en het buitengebied. Niehove is een levendige gemeenschap van betrokken bewoners, waarbij iedereen in het dorp en het buitengebied in vrijheid zijn bijdrage levert aan de landelijke en dorps identiteit."

4. Landelijk en dorps wonen

Niehove is een mooi-wonen dorp, waar inwoners tevreden zijn over hun woning en de woonomgeving. Rust was de belangrijkste reden om zich te vestigen en om te blijven. Beschouw de rust daarom als een grote kwaliteit van Niehove. Het is synoniem aan: “*Niks aan de kop hebbn, t is goud zo as t is*”. Ook de ruimte biedt kwaliteit aan het wonen: “*Wie hebbn plek zat*”. Dit kunt u overnemen in de dorpswijzer.

De wegen en paden naar Niehove maken het dorp goed bereikbaar en toegankelijk. Moet het verkeersgedrag in de dorpswijzer komen? U vindt namelijk dat aan het weggedrag van automobilisten en vrachtwagenchauffeurs wat verbeterd kan worden. U zou zich nog meer aan de gewenste snelheden moeten houden en elkaar op de uitwijkplekken laten passeren. De wegranden en de bermen ernaast hebben daarvan het meeste te lijden, ze brokkelen af naast diepe kuilen. Wees daarom hoffelijk in het verkeer en geef elkaar passeerruimte op de buitenwegen. Spreek jonge mensen uit Niehove aan als ze te hard rijden. Wijs de gemeente op het noodzakelijke onderhoud aan de bermen. Vraag de gemeente Zuidhorn tevens om het nieuwe beleid van de gladheidbestrijding toe te lichten.

Het Nationaal Landschap van Middag-Humsterland is open en groen. De akkerbouwers en veehouders houden het landschap in stand, maar mogen zich ontwikkelen binnen de grenzen van een nieuw afgesloten convenant. Er liggen afspraken over welke kronkelige sloten (‘kreken’ en ‘prielen’) niet gedempt of rechtgetrokken mogen worden, de grondeigenaars worden daar per hectare voor gecompenseerd. Er is onmiskenbaar een spanning tussen een efficiënte bedrijfsvoering en het karakteristieke kleinschalige landschap. Uit de interviews met de boeren blijkt, dat zij vaker oog hebben voor hun eigen belangen dan voor de cultuurhistorie en de biodiversiteit van het Middag-Humsterland. Het maakt niet uit, of ze kort op de boerderij zitten of al vijf generaties lang. Wilt u in de dorpswijzer aangeven dat u de relatie met de boeren wilt versterken? Alle boeren zijn trots op hun bedrijf en zouden dat ‘best wel’ aan de dorpsbewoners willen laten zien. Organiseer bijvoorbeeld eens een *rondje boeren*, zodat de boeren tekst en uitleg kunnen geven over hoe hun bedrijf eruit ziet en welke keuzen zij door de landbouwpolitiek (moeten) maken.

De boerderijen met hun stallen en schuren ogen als oases in het landschap. De schaalvergroting van de bedrijven heeft tot gevolg gehad dat er nieuwe voorraadschuren en melkveestallen zijn gebouwd. De meeste boerderijtypen zijn kopromp- of van het Hogelandse type met tweekapschuren. Maar er zijn ook nieuwe woonhuizen gebouwd, die in een stadse woonwijk hadden kunnen staan. Moet in de dorpswijzer iets staan over de ambities voor het aankleden van de boerderijen? De uitdaging voor de boeren is om hun huis en erf meer het aanzien van een *buiten of landgoed* te geven. Niet uit dikdoenerij! Met een groene aanplant brengt u meer samenhang tussen huis, schuren en stallen en het aanzicht op de bebouwing wordt groener en mooier. Maak gebruik van ondersteunende regelingen voor erfprojecten. Ook inwoners van het dorp willen graag meer groen in het landschap: solitaire struiken en bomen en riet in de sloten. Zoek daarom uit wat mooi en haalbaar is op particuliere gronden en organiseer betrokkenen, geld en uitvoering.

Sommige plekken in het dorp verdienen volgens de inwoners meer aandacht. Dat geldt vooral de haven aan het einde van het Niehoofster Diep. De ideeën variëren van een reddingsboei (veiligheid!), opruimen en uitbaggeren tot een kanoaanlegsteiger en een jachthaven. Vorm een groep bewoners die de opdracht krijgt om plekken, die voor verbetering in aanmerking komen, te fotograferen en te bespreken. Bedenk daarna haalbare plannen die passend zijn in het dorp – met respect voor rust, stilte en kleinschaligheid. Ga vooral aan de slag met plannen die uitvoerbaar zijn, die geven energie en plezier.

De helft van de inwoners wil graag de rest van hun leven in Niehove blijven wonen, waardoor er steeds meer ouderen op het dorp zijn. In het kader van gezond ouder worden is 'meer bewegen' een belangrijk thema. Iets voor de dorpswijzer? Van de fiets- en wandelpaden wordt in Niehove goed gebruik gemaakt. Het dorpsommetje van het laarzenpad, Oude Dijk en Heereburen is in alle seizoenen aantrekkelijk. Het spontane initiatief om elke dag met elkaar te wandelen – u meldt zich bij de dorpspomp – verdient een compliment! Onderzoek welke provinciale projecten van *Wandelen Groningen* voor kerkepaden en wandelpaden in het Middag-Humsterland worden voorbereid (bijvoorbeeld via Landschapsbeheer Groningen).

Uit de interviews bleek, dat een aantal jonge mensen van net boven de twintig graag in Niehove zou willen blijven wonen. De mogelijkheid om te huren in Niehove is maar beperkt met minder dan zeven huurwoningen van woningcorporatie Wold en Waard. Bovendien overweegt de corporatie om het corporatiebezit in kleine dorpen af te stoten, daar staat dan nieuwe huisvesting voor (vaak) oudere doelgroepen in centrumdorpen tegenover. Als koopwoningen in Niehove op de markt aangeboden worden, is het de vraag of deze betaalbaar zijn voor jonge starters op de woningmarkt. Omdat ouders van kinderen financieel kunnen bijspringen, zijn er vaak verrassende mogelijkheden om toch te kopen (zie de website van de Vereniging Eigen Huis): geld schenken of lenen, mede-eigenaarschap, het kasrondje, als huurder. Laat het daarom in het dorp weten, als u verhuis- en verkoopplannen heeft, zodat jonge mensen een kans hebben om uw woning te kopen.

Tot slot: maak voor de dorpswijzer een lijst met kernkwaliteiten voor het wonen in Niehove en net daarbuiten. Kernkwaliteiten zijn de specifieke sterktes die een gebied kenmerken. Het zijn de positieve punten die je anderen vertelt als je het hebt over waar je woont. Zo merkte iemand in de vragenlijst op: *“Wie wil er nou niet in zo’n prachtig dorpje wonen?”*

Een *voorbeeld* van kernkwaliteiten:

rust groen open landschap
beschermd ruime horizon mooie huizen
donkerkleinschalig

5. Wij aan Zij

Inwoners van Niehove ontmoeten elkaar thuis en op straat. De relatie met de burens is goed: er wordt aan elkaar gedacht, meegeleefd, hulp verleend. Ook jonge mensen doen daar aan mee door een boodschap te halen, door oppas of tuinonderhoud. Namens de Vereniging Dorpsbelangen wordt uit de lief en leedpot een attentie gebracht naar mensen die een felicitatie en een opbeuring verdienen. Niehove wordt door veel inwoners gezien als een dorp met saamhorigheid, gezelligheid en geborgenheid. U krijgt bij dezen een compliment als sociale gemeenschap! Neem daarom ook sociale doelen en plannen in de dorpswijzer op, daar bent u al sterk in. Wij geven u een paar handreikingen.

De bevolking van Niehove is samengesteld uit mensen in soorten en maten. In het onderzoeksrapport is al beschreven dat mensen van elkaar verschillen naar import of autochtoon gevoel, opleidingsniveau, het aantal jaren dat men in (de buurt van) Niehove woont en de mate van betrokkenheid bij het dorp. De grootste verschillen zijn tussen mensen uit het dorp en het buitengebied. In de interviews wordt dat beeld bevestigd, dat de boeren (import en korte woonduur) zich niet (zo) betrokken voelen bij het dorp Niehove. De boeren hebben hun eigen sociale verbanden: informeel, door de kerk en via boerenorganisaties. De boeren regelen hun eigen onderlinge dienstenruil. Accepteer daarom dat de boeren minder deel uitmaken van de sociale gemeenschap in Niehove. Concentreer u op het sociale leven in het dorp.

Geluiden uit het dorp laten vervolgens horen, dat er tegenstellingen in het dorp gevoeld worden. De geïnterviewden meldden een opstelling van 'wij' tegenover 'zij'. Op de vraag wie de wij-groep en de zij-groepen zijn en waarom die tegenstellingen er zijn, komen verschillende antwoorden. Een splijtzwam is de visie op de functie van het dorpshuis, een andere splijtzwam is dat sommige mensen niet bijdragen aan (de organisatie van) dorpsactiviteiten, *"maar er wel een mening over hebben"*. Maar realiseert u zich wel dat bijna 90% zich betrokken voelt bij het dorp en dat 73% zich verbonden voelt met het dorp en zijn inwoners? Bovendien willen 59 inwoners zich actief inzetten voor het dorp. Tel uw zegeningen over hoe gelijkgestemd iedereen is! Iets voor de dorpswijzer: ZIJ aan WIJ?

Het is tijd dat inwoners van Niehove de beelden en meningen over elkaar herzien. Ga het gesprek met elkaar aan op een respectvolle manier. Denk positief over elkaar en bedenk dat iedereen op eigen wijze iets kan bijdragen aan het dorp. Door op vergaderingen te schreeuwen krijgt u geen gelijk, maar misschien heeft u wel een goed standpunt. Gebruik verschillende manieren om standpunten en argumenten te verduidelijken. Overtroef elkaar niet met woorden en volzinnen. Wees creatief in het vinden van oplossingen en alternatieven en sta altijd open voor compromissen. En als de emoties in het heetst van het debat toch de overhand dreigen te nemen, zorgt u voor een time-out (*“en dan is er koffie”*). Bedenk dat in een dorp iedereen het zijne moet kunnen krijgen – behandel dus iedereen zoals u zelf behandeld wilt worden.

Het sociale kapitaal van Niehove is groot. Alle mensen hebben voldoende contacten in het dorp, maar ook buiten het dorp onderhoudt men veel contacten. De conclusie is dat niemand in sociaal opzicht afhankelijk van het dorp is. Dat brengt bijna automatisch met zich mee, dat mensen gaan selecteren aan welke sociale dorpsactiviteiten ze wel of niet meedoen. Moderne mensen willen keuzevrijheid en voelen zich niet verplicht om een bijdrage te leveren of deel te nemen. Verleid minder actieve inwoners tot een kleine bijdrage en beloon deze inspanning. Ga niet mopperen, als u het werk met een kleine groep moet doen. Ook u bent vrij om het wel of niet te doen. Gelukkig heeft iedereen waardering voor de organisatoren van alle dorpsactiviteiten. Blijf trouw aan wat u belangrijk vindt: *“Dorpsactiviteiten zijn het cement tussen de bewoners”*. Beloon daarom ook uzelf! 😊

Het hoort bij een netwerkdorp als inwoners onderling iets organiseren: een avondwandeling, een damesetentje, een filmavond, een vakantie-dia-avond, een BBQ. De mensen die daarvoor worden uitgenodigd, worden gekozen op bewegingsbehoefte, sexe, wederzijdse belangstelling, culturele interesses, nabijheid (buren!), dezelfde culinaire behoeften, etc.. Het geeft geen pas om daar jaloers over te zijn of te betitelen als *“zij kruipen bij elkaar en wij horen daar niet bij”*. Het is voor de onderlinge band belangrijk om *“vrienden op het dorp”* te hebben, die informeel bij elkaar over de vloer komen. Iedereen heeft zo zijn eigen netwerkje in het dorp waar hij of zij zich thuis bij voelt.

Iedereen houdt van **buren** en **vrienden op het dorp**.

6. Voorzie in een behoefte

De jaarkalender van Niehove is goed gevuld met dorpsactiviteiten, sportieve evenementen, markten rond de kerk en culturele programma's in Eisseshof. Mensen steken vrijwillig tijd en energie in de organisatie van deze activiteiten. Daarnaast worden er door vrijwilligers gezamenlijk allerlei werkzaamheden verricht zoals in de kerk, op het kerkhof, de ijsbaan. Al deze actieve mensen verdienen het om in het zonnetje te worden gezet! U verdient samen een lintje! Maar wat vindt u belangrijk voor de toekomst? Moeten de activiteiten blijven zoals ze altijd al waren? Maakt u ook ruimte voor ideeën van jonge mensen?

Niehove kan niet zonder het dorpshuis Eisseshof. Het is uniek dat u midden in het dorp zo'n rijk en kostbaar bezit heeft. Het bestuur van Vereniging Dorpshuis Eisseshof heeft voor de exploitatie van het dorps huis een contract gesloten met een beheerderechtpaar, dat ondernemend is in de horeca en voor een cultureel programma zorgt. Het is bijzonder dat dorps huis Eisseshof in staat is om zichzelf in stand kan houden en dat een beheerderechtpaar in staat wordt gesteld om hieruit een inkomen te verwerven. Driekwart van de inwoners is blij met het restaurant van Eisseshof en meer dan de helft van de inwoners vindt het beheerderechtpaar een inspirerend voorbeeld voor ondernemerschap. Maar er zijn ook meningsverschillen over wat de functie van een dorps huis moet zijn en wat dat concreet inhoudt voor de openstelling en het ruimtegebruik van Eisseshof. We adviseerden al eerder over deze kwestie in hoofdstuk 5.

Hier komt nòg een welgemeend advies. Laat het bestuur van de Vereniging Dorpshuis Eisseshof beleid maken voor de komende vijf jaar en aangeven wat het dorps huis als voorziening in het dorp moet inhouden. Is het een "ruimtelijk kristallisatiepunt" voor de sociale samenhang in Niehove en heeft het zo betekenis voor de inwoners van Niehove? En / of is het een voorziening met een beperkt aantal functies voor Niehove met daarnaast openbare functies?

Aangeraden wordt om onder de inwoners te inventariseren voor welke behoeften het dorps huis Eisseshof ruimtelijk en sociaal een rol kan spelen. Wellicht worden er behoeften onder de inwoners genoemd, waar Eisseshof ook in kan voorzien. Misschien willen de ouderen in de toekomst steeds

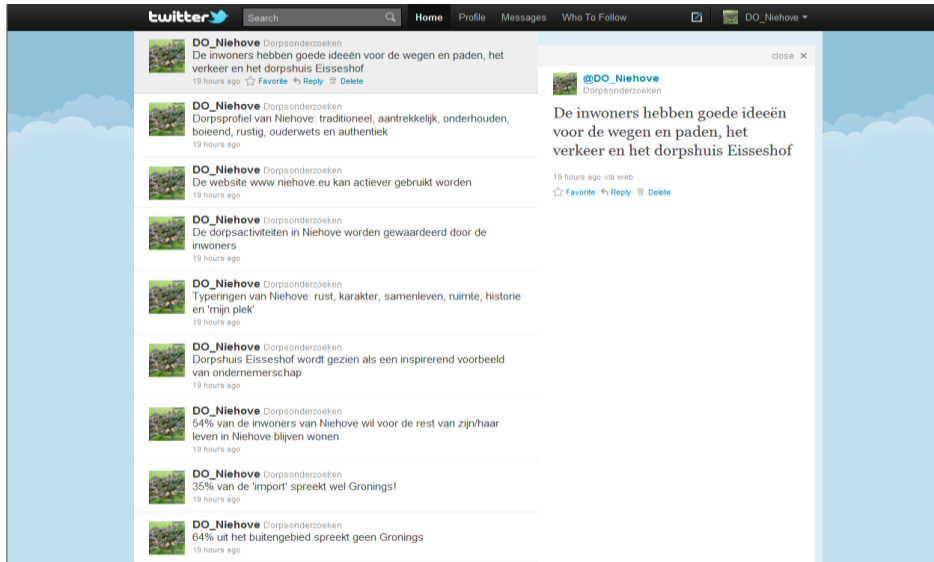

vaker iemand lokaal ontmoeten, een maaltijd buitenshuis genieten, een actieve vrijwilligersdienst draaien, een openbare les geven, een groepshobbyruimte gebruiken. Vergelijk vervolgens die behoeften met de bestaande dienstverlening van Eisseshof zoals dat contractueel is vastgelegd. Geef inzicht welke gevolgen een eventuele wijziging in het dienstenpakket heeft voor het gebouw, beheer, personeel, financiën, etc.. Maak beleid voor de komende vijf jaar en bespreek dit met de leden.

Voorbeelden van functies in dorpshuizen.....

Huiskamer van het dorp voor het ontmoeten van dorpsbewoners en gezamenlijke maaltijden
Vergaderruimte voor dorpsverenigingen
Oefenruimte voor toneel , muziek en koren
Vaste spelavonden van kaart- en biljartvereniging
Dorpsacademie, lezingen, cursuswerk, computersoos
Kinderclub, jeugdthunk, jeugdsoos
Feesten en partijen van dorpsbewoners
Uitvaartplechtigheden en condoleance
Spreekuur van / met de gemeente (bijv. Steunstee), stembureau
Bijeenkomsten met de gemeente
Toneeluitvoeringen, theater- en filmvoorstelling
Veiling of tentoonstellingsruimte, verkoopmarkt, wereldwinkel, (ophaalpunt voor) buurtsuper
Kinderopvang, Speel-o-theek, buitenschoolse opvang
Dagopvang ouderen, ouderenactiviteiten
Welzijnsactiviteiten
Binnensport, yoga, danslessen
Bibliotheek
Post voor apotheek, huisarts, thuiszorg

De burenhulp in Niehove is prima in orde. In de dorpswijzer kan de ambitie voor dienstenruil als onderlinge dienstverlening worden opgenomen. Dienstenruil houdt in dat mensen elkaar diensten leveren die door een wederdienst vereffend worden. Een boodschap die wordt meegenomen uit Zuidhorn wordt vereffend door een lekkende kraan te repareren. U draagt hiermee bij aan een sociaal duurzaam dorp. Allereerst omdat u de afstand tussen mensen verkleint, die de moed hadden

om een vraag of aanbod te formuleren. Ten tweede, doordat u lokaal uw probleem oplost, worden de service miles (de afstand van klant naar dienstverlener) lager. Dat draagt bij aan een goed milieu.

Maak een talentenscan voor wat iedereen in het dorp in de aanbieding heeft. Betrek ook de kinderen in deze scan. Dat kunnen nieuwe voorzieningen opleveren als vervoer naar het station, een bijles, een knipbeurt, een snoeiles, een reparatie, een pc – installatie, een oppas voor kind of hond, een autowasbeurt. Voor de euro en de gulden hadden we de maatschappij op ruilen gebaseerd. Het is onzin dat ruilen ‘huilen’ te weeg brengt, dienstenruil is gewoon een oude en reële economie.

De nieuwe ondernemingslust in Niehove gaat vooral over toerisme, recreatie en zorg. Ook willen nieuwe ondernemers in spé zich bezig houden met lokale voedselproductie en duurzame energie. U past helemaal in de ontwikkeling om lokaal te handelen (*‘ think global, act local’*). Met nieuwe bedrijven is er meer levendigheid in en dienstverlening in het dorp. Houd wel rekening met de behoefte aan rust en kleinschaligheid. Help elkaar om ideeën uit te werken. Zoek op het dorp een ervaren ondernemer die beginnende ondernemers wil begeleiden.

Uit het onderzoek is niet duidelijk geworden of de inwoners van Niehove ‘duurzame doeners’ zijn. In welke mate zijn de woonhuizen geïsoleerd en energiezuinig? Het autogebruik onder de inwoners is hoog, ook voor de korte afstanden. Vindt u duurzaamheid een thema waarmee u als inwoners gezamenlijk aan de slag wilt? De boeren in de omgeving van Niehove denken positief over zonnepanelen op hun schuren en stallen. De duurzame ondernemers in spé krijgen hier een kans voor een lokale energiecoöperatie. Is dit een doel voor de dorpswijzer?

Zet digitale media in om contact met elkaar te houden (maar loop natuurlijk ook even naar elkaar toe). Zorg voor een interessante website die door Niehoofsters graag wordt bezocht voor de nieuwtjes en de dorpsagenda. Stel de website open voor iedereen. Een dorpswebsite is het visitekaartje van het dorp, waardoor er toeristen langskomen en bezoekers van evenementen. Doe inspiratie op bij andere dorpswebsites (bijvoorbeeld over de bewonersportretten op www.houwerzijl-online.nl). De dienstenvraag en – aanbod kan ook op de website staan als een marktplaats van Niehove; dat stukje website zal dan wel afgeschermd moeten worden.

7. Zelf doen!

We leven in een tijd waarin u als de burger zelf weer aan de slag moet om uw leefomgeving aantrekkelijk te houden. Dat is even wennen, omdat de verantwoordelijkheid voor ons wel en wee jarenlang bij de overheid lag. De komende jaren gaan we van een verzorgingsstaat naar een *participatiestaat*. Ook de gemeente Zuidhorn heeft als uitgangspunt een actief burgerschap. Het ideaal voor de participatiestaat is dat burgers zich vrijwillig verbinden en zich inzetten voor het algemeen belang. Als burgers – soms noodgedwongen – samenwerken voor het algemene belang, dienen zij uiteindelijk ook ieders eigen belang. Het verenigingsleven van plaatselijke belangen, schoolbesturen, leeskringen tot landbouwgenootschappen geeft structuur aan deze samenwerking van burgers. Daarom is het belangrijk dat het verenigingsleven ook in Niehove in stand blijft. Neem daarom doelen over actief burgerschap en het verenigingsleven op in de dorpswijzer.

Individuele Niehoofsters voelen zich nu al verantwoordelijk voor de kwaliteit van de openbare ruimte van Niehove. Mensen doen vrijwillig allerlei klusjes: zwerfvuil wordt opgeruimd, de zandbak in de speeltuin wordt afgedekt, de oude rozenstruik op het kerkhof wordt gesnoeid en voorzien van mest. Ook bent u in de sociale sfeer actief als vrijwilliger voor de kerk, Eisseshof, de speeltuin, De Schaats, Humerike, Regiotheater, de dorpsactiviteiten, noem maar op. U voelt zich duidelijk verbonden met elkaar en het dorp. U bent al een actieve burger! Hou dat maar gewoon vol, is het devies!

Als een mens droomt, is het een droom
Als veel mensen dromen,
is dat het begin van een nieuwe werkelijkheid
Het is niet voldoende om te weten
Je moet het ook toepassen
Het is niet voldoende om te willen
Je moet het ook doen

Goethe

Het effect van participatie en zelforganisatie wordt groter als je georganiseerd bent. Dan is er meer menskracht, tijd en energie om de doelen voor een burgermaatschappij ('civil society') te realiseren. Koester uw bestaande dorpsverenigingen. Verenigingen in Niehove moeten zorgen dat ze krachtig in bestuur en daden zijn. Besturen (1) hebben een visie op wat ze willen bereiken, (2) genieten het vertrouwen van hun leden en (3) kunnen voldoende mensen meekrijgen om plannen uit te voeren. Voor uw verenigingen moet u niet op zoek gaan naar een nieuwe elite van bestuurders. Op uw dorp is voldoende talent aanwezig om besturen mee samen te stellen. Niemand is te oud om bij te leren hoe je een vergadering moet leiden, een jaarbegroting moet opstellen of een verslag moet schrijven.

Besturen moeten investeren in hun opvolgers en vooral jonge mensen opleiden in het bestuurswerk. Maak samen een cursus of geef een opdracht aan studenten van een hogeschool om samen met u een 'kadercursus' op te zetten. Zorg dat nieuwe media hierin een vanzelfsprekende rol spelen, jonge mensen kunnen niet zonder. Geef jonge mensen ook een kans om een stempel te drukken op de activiteiten die zij belangrijk vinden. Dat is de beste manier om hen voor het dorpsleven actief te houden.

Als de zelforganisatie van burgers moet toenemen, informeert u dan bij de gemeente Zuidhorn wat u mag verwachten. De gemeente Zuidhorn heeft het voor de kleine dorpen met name over het bieden van ondersteuning vanuit de wet- en regelgeving. In het kader van de Wet Maatschappelijke ondersteuning kunt u onderzoeken of er dorpsbudgetten voor leefbaarheid worden verstrekt. Elk jaar komt een afvaardiging van B&W met de dorpencoördinator met het bestuur van Vereniging Dorpsbelangen spreken over de stand van zaken in Niehove. Zorg ervoor dat alle besprekpunten op de agenda van het bestuur staan.

Tot slotte, wees als bestuurders duidelijk over de rol die wilt vervullen. Beschrijf wat het dorp van u mag verwachten. En heeft het dorp en de vereniging dit nodig? Bent u inspirerend, activerend, faciliterend, initiërend, organiserend? Maak dat dan ook waar! Leg met andere besturen eens de benen-op-tafel en wissel eens uit hoe u bestuurt en wat u van elkaar kunt leren. Ga met elkaar eens op excursie in Nederland waar mooie initiatieven tot stand zijn gekomen. Nederland is er vol van.

8. Naar Niehove

Nu de resultaten van het inwonersonderzoek en de adviezen voor de dorpswijzer er liggen, kan het bestuur van Dorpsbelangen Niehove aan de slag met de toekomstverkenning, dus nu bent u aan zet. Hier zijn de laatste adviezen:

1. Meld de onderzoeksresultaten en de adviezen onder de inwoners van Niehove en het buitengebied. Verwijs naar uw eigen site www.niehove.eu site of de site www.hanze.nl/dorpsonderzoeken, waar de volledige tekst van de rapporten is te vinden.
2. Zoek mensen die het project Dorpswijzer Niehove 3.0 samen u gaan trekken. Hou het overzichtelijk, maximaal 6 mensen in de projectgroep.
3. Maak een projectplan, waarin staat hoe u tot een dorpswijzer wilt komen. Geef kort en bondig aan op 2 A4 hoe het 'project' eruit gaat zien. Presenteer dit projectplan op de jaarvergadering in september. Schrijf in 'Nais uut Nijhoo' over wat u van plan bent te gaan doen.

Projectplan Dorpswijzer Niehove 3.0	
1. Aanleiding	Beleid gemeente Zuidhorn, dorpsidentiteit, vergrijzing, etc.
2. Doel van het project	Actief burgerschap invullen, gemeenschapszin bevorderen, kwaliteit leefomgeving behouden, nieuwe waarden aan dorp toevoegen, duurzaamheid bevorderen, etc.
3. Resultaten	Wat moet het concreet opleveren: een dorpswijzer met concrete plannen voor de korte en middellange termijn, met goedkeuring van inwoners en start uitvoering
4. Activiteiten	Voor voorbereiding, uitvoering en evaluatie: bijeenkomsten, instructies, vergaderingen, schrijfwerk, communicatie over project, etc.
5. Organisatie	Structuur met ondersteuners of werkgroep, samenwerking met andere verenigingen, gemeentelijke ondersteuning
6. Planning	van alle activiteiten, looptijd, inzet van bestuur en andere betrokkenen
7. Begroting	(en dekking) voor materiële kosten

4. Organiseer bewonersbijeenkomsten in 2011/2012 en instrueer de mensen die u op de bijeenkomsten helpen over hoe een gesprek te leiden en samen te vatten. Nodig inwoners voor de bijeenkomsten persoonlijk uit. Dat kan een open uitnodiging zijn of een gerichte uitnodiging aan groepen mensen die u graag samen ziet nadenken over de toekomst van Niehove. De bewonersbijeenkomsten kunnen in Eisseshof of bij De Schaats plaatsvinden, maar ook in een huiskamer of aan de keukentafel. Bereid de bijeenkomsten voor, zodat het thema duidelijk is en de werkwijze gestructureerd. Zorg ervoor dat de sfeer op de avonden prettig is en dat het gesprek tussen inwoners open en respectvol verloopt. Verwacht niet dat mensen op een lijn zitten. Niehove is een pluriforme gemeenschap. Het gaat erom dat iedereen zijn inbreng kan geven: jong, ouder, import, autochtoon, boer en burger. Hou van elke bijeenkomst de belangrijkste zaken bij – dat kan met (snel)tekeningen, beelden, plaatjes, steekwoorden, zinnen. Spreek de creativiteit van de inwoners aan.
5. Verwerk uiteindelijk alle resultaten van de bijeenkomsten tot een **dorpswijzer**. Vraag een paar mensen om een concept voor een dorpswijzer op te stellen. Stel deze dorpswijzer na eventuele wijzigingen op een ledenvergadering vast. Zulke documenten worden niet voor de eeuwigheid geschreven: een dorp in beweging stelt zijn ideeën en plannen steeds bij. Publiceer de dorpswijzer op de website www.niehove.eu en informeer de dorpencoördinator over het resultaat.
6. Bewaak de kwaliteit van de ontstane plannen, maar deel de verantwoordelijkheid van de uitvoering met velen. Kies één project tegelijkertijd voor de uitvoering, die haalbaar en concrete resultaten voor het dorp oplevert. Zorg ervoor dat mensen met diverse talenten zich verbinden aan de toekomstvisie. Aan elk vervolproject zitten wel organisatorische, constructieve, financiële en niet te vergeten cateringaspecten. Aanvaard ook dat mensen zullen afhaken en dat anderen hun plaats zullen innemen. Zo gaat dat nu eenmaal!

Heel veel succes!

Geraadpleegde bronnen

Aalvanger, A., R. Beunen (2011). *Dorpsidentiteit: op zoek naar eenheid in verscheidenheid. Vijf methodes waarmee dorpsbewoners hun dorpsidentiteit expliciet kunnen maken*. Rapport 275. Wetenschapswinkel, Wageningen Universiteit & Research Centre.

Brouwer, A. (2011). *Wie ruimt de bomen van de weg? Het eigenbelang volgens Tocqueville*. De Groene Amsterdammer, 7 april 2011.

Engbersen R., M. Uytterlinde, S. van Arum en S. van der Kooy (redactie) (2006). *Dorpsbewoners maken het dorp. Toolkit bewonersparticipatie platteland*. NIZW/LCO/Partoer/Prisma Brabant/Scoop.

Bijl, R. et al (2009) *De Sociale Staat van Nederland 2009*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Eikeren, van P., R. Galjaard, M. Harkink, E. Last, P. Louter (2010). *Groeidocument Krimp. Demografische ontwikkelingen in Groningen en de gevolgen*. Bureau PAU / Bureau Louter / Provincie Groningen.

Linsen, M., S. Greeuw (red.) (2003). *Dorp + Handreiking voor dorpseigen uitbreiden*. Projectbureau Belvedere, Utrecht.

Perec, G. (2008). *Ruimten rondom*. Amsterdam, De Arbeiderspers.

Rozema, J., O. Buiten, J.A. van den Berg (2011). *Samen mooi wonen in Houwerzijl. Advies voor Houwerzijl 2025*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

Simon, C. (2004). *Ruimte voor identiteit. De productie en reproductie van streekidentiteiten in Nederland*. Dissertatie Rijksuniversiteit Groningen.

Thissen, J.F.J.M. (2009). *Krimp en sociale cohesie in dorpen: betekenis voor leefbaarheid en vitaliteit?* Presentatie op conferentie Krimp. Warffum, 30 oktober 2009. Zie ook <http://www.bedreigdbestaan.nl/activiteiten/het-symposium/> , geraadpleegd op 14 juni 2011.

De kracht van identiteit. Toekomstvisie 2030 (2011). Gemeente Zuidhorn.

Eerdere publicaties van dorpsonderzoeken

Buiter, O. (2010) *Dorpsonderzoek Ulrum*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Buiter, O. en J. Rozema (2011). *Leven in Houwerzijl. Onderzoek naar de ervaren kwaliteit van de leefomgeving*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2010). *Het leeft in Westernieland*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2010). *Het kan in Westernieland*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J., O. Buiter, J.A. van den Berg (2011). *Samen mooi wonen in Houwerzijl. Adviezen voor Houwerzijl 2025*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J., A. Tjeerdsma (2011). *Niehove anno 2011. Hoe waarderen inwoners van Niehove hun leefomgeving?* Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

www.hanze.nl/dorpsonderzoeken

Hanzehogeschool Groningen
University of Applied Sciences

Kenniscentrum
Gebiedsontwikkeling NoorderRuimte